

ญาณสังวรธรรม

ลักษณะและคำสอนสำคัญ
ของพระพุทธศาสนา

สมเด็จพระญาณสังวร
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

สารบัญ

หลักพระพุทธศาสนา

พระพุทธเจ้า	๑
ประสูติ คำทำนายคติ	๑
ศึกษา อภิเชก	๑
คุณลักษณะของมหาบุรุษโพธิสัตว์	๑
พระคุณสมบัติที่ควรถือเป็นแบบอย่าง	๑
ถึงเวลาจะทรงผนวช ทรงเห็นเทวทูต	๑
ผนวช ตรัสรู้	๑
ความไม่ยอมแพ้ และความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่	๑
ทรงบำเพ็ญพุทธกิจ	๑
นิพพาน	๑๐
สรูปพระคุณ	๑๑
พระธรรม	๑๒
อะไร?	๑๒
ทำไม? เพื่ออะไร?	๑๖
เกี่ยวข้องกับอะไร?	๑๗
ผลอย่างไร?	๒๐
พระสงฆ์	๒๑
เวไนย = ดอกบัว ๓ จำพวก	๒๑
พรหม	๒๒
นิยามศัพท์	๒๓
โปรดโลก	๒๔

ดอกบัวจะบาน = เวไนย บานแล้ว = พระสงฆ์	๒๕
เหตุที่เรียกว่าสงฆ์	๒๖
บริษัท ๔	๒๖
สรวัมหิมา คือโลก	๒๗
พระรัตนตรัย	๒๙
ไม้ ๓ อันพังกัน	๒๙
รัตนะ	๒๙
ปัญญาที่รู้จักคุณค่า	๓๐
รัตนะดวงที่ ๑	๓๑
รัตนะดวงที่ ๒	๓๒
รัตนะดวงที่ ๓	๓๓
เป็นรัตนะสูงสุดอย่างไร?	๓๔
พระพุทธศาสนา	๓๖
ลำดับความเกิดแห่งพระรัตนตรัย	๓๖
ปัญจวัคคิยะ	๓๖
ความเกิดขึ้นแห่งพระพุทธศาสนา	๓๗
พระพุทธศาสนา	๓๙
ลักษณะเฉพาะของพระพุทธศาสนา	๓๙
พุทธศาสนิกชน	๔๓
พุทธศาสนิกชน	๔๓
หลักฐานบทถ้อยคำตีกคำบรรพ์	๔๓
บุพพศาสนา	๔๔
อาจริยศาสนา	๔๔
รัฐศาสนา	๔๖
ธรรมศาสนา	๔๖

จบจริงหรือ	๔๘
ศาสนาที่ดี	๔๘
คนแปลกประหลาด	๔๘
คนหลักลอย	๔๙
ศาสนาที่สอนให้รู้	๔๙
พุทธศาสนิกชนแท้	๕๐
สรณะ	๕๑
สรณะกับคน	๕๑
สรณะกับความกลัว	๕๑
กลัวเจ็บกับกลัวตาย	๕๒
สิ่งที่กลัวต่าง ๆ	๕๓
กลัวที่หลอกเด็ก	๕๓
กลัวที่หลอกผู้ใหญ่	๕๔
กลายมานับถือวัตถุ	๕๕
ทวิภัยกรรม	๕๕
ภัยและวิธีระงับภัยที่แท้จริง	๕๖
สรณะ ๓	๕๗
สรูปสรณะ	๕๙
ไตรสรณคมน์	๖๐
ไตรสรณคมน์	๖๐
ไตรวัตถุ	๖๑
วิธีถึง	๖๒
การถึงสรณะ	๖๔
ตัวอย่าง	๖๕
วันแรม ๕ ค่ำเดือน ๘	๖๖

ย่อความเต็ม	๖๘
นับถือมาก่อนเกิด	๖๙
สรณคมนีที่อ่อนแอและไม่อ่อนแอ	๗๐
สรณคมนีชาติ	๗๑
สรณคมนีเคราะห์หมอง	๗๑
พุทธานุภาพ	๗๒
ศรัทธา - ปสาทะ	๗๕
เบญจศีล - เบญจธรรม	๘๒
เบญจศีล	๘๓
คำขอสรณะและศีล ๕	๘๓
คำขอที่มีระบุงรักษาแยกกัน	๘๔
คำขอที่มีระบุงรักษาเป็นนิจศีล	๘๔
สรณะและศีลที่พระให้	๘๔
เบญจศีล - เบญจธรรม คู่ที่ ๑	๘๕
ศีลข้อที่ ๑	๘๕
หลักแห่งการบัญญัติศีลข้อที่ ๑	๙๑
ทำร้ายร่างกายและทรกรรมสัตว์	๙๒
การล่าสัตว์	๙๓
อัตวินิบาตกรรม	๙๓
ธรรมคู่กับศีลข้อ ๑	๙๔
เบญจศีล - เบญจธรรม คู่ที่ ๒	๙๖
ศีลข้อที่ ๒	๙๗
หลักแห่งการบัญญัติศีลข้อที่ ๒	๑๐๐
ธรรมคู่กับศีลข้อที่ ๒	๑๐๒

เบญจศีล - เบญจธรรม คู่ที่ ๓	เบญจศีลคู่ที่ ๓	๑๐๓
หลักแห่งการบัญญัติศีลข้อที่ ๓	เบญจศีลคู่ที่ ๓	๑๐๗
ธรรมคู่กับศีลข้อที่ ๓	เบญจศีลคู่ที่ ๓	๑๐๗
เบญจศีล - เบญจธรรม คู่ที่ ๔	เบญจศีลคู่ที่ ๔	๑๑๐
หลักแห่งการบัญญัติศีลข้อที่ ๔	เบญจศีลคู่ที่ ๔	๑๑๓
ธรรมคู่กับศีลข้อที่ ๔	เบญจศีลคู่ที่ ๔	๑๑๔
เบญจศีล - เบญจธรรม คู่ที่ ๕	เบญจศีลคู่ที่ ๕	๑๑๗
หลักแห่งการบัญญัติศีลข้อที่ ๕	เบญจศีลคู่ที่ ๕	๑๒๐
ธรรมคู่กับศีลข้อที่ ๕	เบญจศีลคู่ที่ ๕	๑๒๑
ปกติภาพ - ปกตีสุข	ปกติภาพ	๑๒๓
กรรม	ปกติภาพ	๑๓๐
กรรม-กิริยา	ปกติภาพ	๑๓๐
กรรมคืออะไร	ปกติภาพ	๑๓๑
กรรมดี-กรรมไม่ดี	ปกติภาพ	๑๓๒
กรรมบถ	ปกติภาพ	๑๓๒
หลักสมภาพ	ปกติภาพ	๑๓๓
ประมวลหลักกรรม	ปกติภาพ	๑๓๕
หลักกรรมในลัทธิอื่น	ปกติภาพ	๑๓๖
พิสุจน์กรรม	ปกติภาพ	๑๓๘
การพิสุจน์ทางโลก	ปกติภาพ	๑๓๘
การพิสุจน์ตามหลักเหตุผล	ปกติภาพ	๑๔๐
กรรมและวิบาก	ปกติภาพ	๑๔๑
ที่ลับไม่มี	ปกติภาพ	๑๔๒
ลัทธิ ๔ อย่าง	ปกติภาพ	๑๔๒

กรรมปัจจุบันสำคัญ

เกณฑ์กรรม

สาเหตุไม่เชื่อกรรม ๒ อย่าง

ส่วนประกอบของการให้ผลของกรรม ๔ อย่าง

ตัวอย่างการให้ผลของกรรม

เวรและวิธีป้องกันระงับเวร

การผูกเวร

เวรคืออะไร

เวรเกิดจากอะไร

เวรระงับเพราะอะไร

เวรเกี่ยวกับกรรมอย่างไร

ผลเวรต่างจากผลของกรรมอย่างไร

เรื่องทิวากุมาร

ใจไทย

วิธีระงับเวรและป้องกัน

ธรรมเนียมไทย

ศึกษา หรือ ไตรสิกขา

การศึกษาจำเป็นแก่ชีวิต

ศึกษาในหลักสูตรและบอกหลักสูตร

ครูบอกกล่าว

หลักไตรรงค์

เสริมฐานหลักไตรรงค์

ความเจริญก้าวหน้ากับหลักไตรรงค์

ความเป็นอารยชน

๑. ใจไทย	๑๔๔
๒. ใจไทยกับชีวิต	๑๔๖
๓. ใจไทยกับชีวิต	๑๔๖
๔. ใจไทยกับชีวิต	๑๕๐
๕. ใจไทยกับชีวิต	๑๕๒
๖. ใจไทยกับชีวิต	๑๕๔
๗. ใจไทยกับชีวิต	๑๕๔
๘. ใจไทยกับชีวิต	๑๕๕
๙. ใจไทยกับชีวิต	๑๕๕
๑๐. ใจไทยกับชีวิต	๑๕๕
๑๑. ใจไทยกับชีวิต	๑๕๖
๑๒. ใจไทยกับชีวิต	๑๕๖
๑๓. ใจไทยกับชีวิต	๑๕๗
๑๔. ใจไทยกับชีวิต	๑๖๐
๑๕. ใจไทยกับชีวิต	๑๖๐
๑๖. ใจไทยกับชีวิต	๑๖๑
๑๗. ใจไทยกับชีวิต	๑๖๒
๑๘. ใจไทยกับชีวิต	๑๖๒
๑๙. ใจไทยกับชีวิต	๑๖๒
๒๐. ใจไทยกับชีวิต	๑๖๓
๒๑. ใจไทยกับชีวิต	๑๖๔
๒๒. ใจไทยกับชีวิต	๑๖๔
๒๓. ใจไทยกับชีวิต	๑๖๕
๒๔. ใจไทยกับชีวิต	๑๖๕

การศึกษา นั้นเพื่ออะไร	๑๖๕
การศึกษาธรรมทำให้คนสมบูรณ์	๑๖๖
ปฐมศึกษา	๑๖๙
ความมีระเบียบ	๑๖๙
ความมีระเบียบของธรรมชาติ	๑๗๐
ความมีระเบียบของธรรมดา	๑๗๑
ความมีระเบียบเป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมอารยธรรม	๑๗๑
ศีลและวินัย	๑๗๓
วัตถุประสงค์ของการบัญญัติพระวินัย	๑๗๓
ความหมายของศีลและวินัยอย่างกว้าง	๑๗๕
ปฐมศึกษาของคน	๑๗๕
คนดีมีสิริ	๑๗๖
มัธยมศึกษา	๑๗๗
หลักสูตรใหญ่ของจิตตศึกษา	๑๗๗
ครูสอนวิธีอบรมใจ	๑๗๗
สามเนรตีพระเถระ	๑๘๐
หัวใจนักปราชญ์	๑๘๑
นิเวศน์	๑๘๒
สรูป	๑๘๔
อุดมศึกษา	๑๘๕
ศึกษาทุกอย่างเพื่อให้เกิดปัญญา	๑๘๕
ศึกษาปัญญา	๑๘๕
ปัญญาต้องเป็นความรู้ทั่วถึงความจริง	๑๘๖
ลับปัญญา	๑๘๗

ปัญญาช่วยตน	๑๘๘
ลักษณะความฉลาด	๑๘๙
หลักปัญญาของพระพุทธเจ้า	๑๙๐
สรุปการศึกษาเพื่อให้เจริญปัญญา	๑๙๑
สรุปเรื่องการศึกษา	๑๙๓
ไตรสิกขา	๑๙๓
หลักการศึกษาทางตะวันตก	๑๙๔
อริยสัจ ๔	๑๙๕
ผลของการศึกษา	๑๙๘
ความเข้าใจผิดในผล	๑๙๙
คนชนิดต่าง ๆ	๒๐๐
พระพุทธศาสนาสอนเด็ก	๒๐๒
คนกับผู้ใหญ่	๒๐๒
เด็กกับความอ่อน	๒๐๓
เด็กกับการเลี้ยง	๒๐๓
เด็กกับพระพุทธเจ้า	๒๐๔
สามเนรกับภิกษุ	๒๐๕
เรื่องพระราहुลสามเนร	๒๐๕
พระพุทธโฆษาทแก่เด็ก ๗-๑๐ ขวบ	๒๐๖
พระพุทธโฆษาทแก่เด็กอายุ ๑๘	๒๐๘
พระพุทธโฆษาทแก่เด็กใหญ่	๒๐๙
ความดี ความชั่ว	๒๑๐
ความดี ความชั่วคืออะไร	๒๑๐
ทุก ๆ คนเป็นหนี้ความดีของท่านผู้มีความดี	๒๑๑

บุญบาป	๒๑๒
ทานมัย	๒๑๒
ศีลมัย	๒๑๔
ภาวนามัย	๒๑๔
ผลของบุญ	๒๑๔
กฐิน	๒๑๕
ผ้าป่า	๒๑๗
ประโยชน์ปัจจุบัน	๒๑๘
ประโยชน์ปัจจุบัน	๒๑๘
ทางเกิดประโยชน์	๒๒๐
คนใช้กลายเป็นเศรษฐี	๒๒๒
พระเจ้าฟ้างิ้ว	๒๒๒
พิธีลอยกระทง	๒๒๓
ประโยชน์ภายนอก	๒๒๔
ความหมายของประโยชน์ภายนอก	๒๒๔
ทางเกิดของประโยชน์ภายนอก	๒๒๗
ประโยชน์ภายนอกทำให้คนอยู่เป็นสุข	๒๒๘
การกรวดน้ำ	๒๒๙
ประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่	๒๓๐
ปรมัตตประโยชน์	๒๓๑
สอนประโยชน์ทั้ง ๓	๒๓๑
จะใช้ประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่ให้เป็นประโยชน์ทั่วไปได้อย่างไร	๒๓๒
ประโยชน์ของวิชาวิมุตติในทางคติโลก	๒๓๓
ผู้ประสบความสำเร็จ	

ประโยชน์ของวิชาวิมุตติในทางศีลธรรม	๒๓๔
พระพุทธเจ้าตรัสรู้	๒๓๖
พระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร	๒๓๖
พระพุทธเจ้าตรัสรู้พระธรรม	๒๓๗
พระพุทธเจ้าตรัสรู้อรียสัจ	๒๓๗
พระพุทธเจ้าตรัสรู้พระโพธิญาณ	๒๓๘
พระพุทธเจ้าตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ	๒๓๘
พระสัพพัญญู	๒๓๘
อาหารสั่งสอน ๓ อย่าง	๒๔๐
ใจความปฐมเทศนา	๒๔๒
ทางสุดโต่ง ๒ ข้าง	๒๔๒
มรรคมืด ๘	๒๔๒
อรียสัจ ๔	๒๔๔
ญาณ ๓	๒๔๔
อรียสัจข้อที่ ๑	๒๔๗
ความหมายของคำว่า อรียสัจ	๒๔๗
ทุกข์ประจำ	๒๔๙
ทุกข์จร	๒๕๐
อรียสัจข้อที่ ๒	๒๕๓
สมุทัยสัจ	๒๕๓
ตัณหา ๓	๒๕๕
ที่ตั้งของตัณหา	๒๕๖
อรียสัจข้อที่ ๓	๒๕๙
นิโรธสัจ	๒๕๙

สันโดษ ๓	๒๖๐
โลกียสุขเป็นทุกข์	๒๖๑
เรื่องนางปฐาจารา	๒๖๒
อริยสังข์ข้อที่ ๔	๒๖๔
มรรคสังข์	๒๖๔
ทรงช่วยให้เกิดความเห็นชอบ	๒๖๗
เรื่องกุมภโฆษก	๒๖๘

หลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนา

ครั้งที่ ๑ อารัมภบท	๒๗๓
ครั้งที่ ๒ การรู้จักพระพุทธศาสนา	๒๗๗
ครั้งที่ ๓ ศาสนาและพระไตรปิฎก	๒๘๔
ครั้งที่ ๔ พระพุทธเจ้าทรงสอนอะไร	๒๙๐
ครั้งที่ ๕ หน้าที่ปฏิบัติในอริยสังข์มี ๔	๒๙๖
ครั้งที่ ๖ อนิจจะ ทุกข์ตามธรรมชาติวิทยา	๓๐๒
ครั้งที่ ๗ อนัตตา ชาติแท้ของสังขตธรรม	๓๐๗
ครั้งที่ ๘ โมกขธรรมเมื่อก่อนตรัสรู้	๓๑๔
ครั้งที่ ๙ โมกขธรรมเมื่อตรัสรู้	๓๑๙
ครั้งที่ ๑๐ บ่ายหน้าไปสู่นิพพาน	๓๒๖
ครั้งที่ ๑๑ นิพพาน	๓๓๐
ครั้งที่ ๑๒ นิพพานมี ๒	๓๓๕
ครั้งที่ ๑๓ นิพพานเป็นสังข์ธรรม	๓๓๙
ครั้งที่ ๑๔ สังสารวัฏ	๓๔๔
ครั้งที่ ๑๕ กรรมวัฏ	๓๔๘

ครั้งที่ ๑๖	ตายเกิดหรือตายสูญ	๓๕๒
ครั้งที่ ๑๗	กฎแห่งความจริงปฏิจจสมุปบาท	๓๕๖
ครั้งที่ ๑๘	กลไกแห่งการสืบเนื่องกันอวิชา	๓๖๑
ครั้งที่ ๑๙	ปัจจัยการ ๑๒	๓๖๕
ครั้งที่ ๒๐	อัทธา คือระยะเวลา ๓	๓๖๙
ครั้งที่ ๒๑	๑๒ ลูกโซ่ ๑๑ ห่วง	๓๗๓
ครั้งที่ ๒๒	สายสัมพันธ์ห่วงที่ ๑,๒	๓๗๖
ครั้งที่ ๒๓	สายสัมพันธ์ห่วงที่ ๓,๔,๕,๖,๗	๓๘๐
ครั้งที่ ๒๔	สายสัมพันธ์ห่วงที่ ๘,๙	๓๘๕
ครั้งที่ ๒๕	สายสัมพันธ์ห่วงที่ ๑๐,๑๑ กับปฏิจจสมุปบาทคืออริยสัจจ์พิสดาร	๓๘๙
ครั้งที่ ๒๖	อนุโลม ปฏิโลม วัฏฏะ ๓ อริยสัจจ์ ๒ สายสมุทัย	๓๙๓
ครั้งที่ ๒๗	อริยสัจจ์ สายนิโรธ	๓๙๗
ครั้งที่ ๒๘	อัทธาแห่งปฏิจจสมุปบาท	๔๐๒
ครั้งที่ ๒๙	นิพพาน เหนือเหตุผล	๔๐๗

ลักษณะพระพุทธศาสนา

ครั้งที่ ๑	ทบทวนคำสอนภาค	๔๑๗
	พระรัตนตรัย	๔๑๗
	สิกขา ๓ หรือไตรสิกขา	๔๑๙
	สมณะ - ผู้สงบ	๔๒๐
	มูลกรรมฐาน	๔๒๐
ครั้งที่ ๒	นิสสัย ๔	๔๒๓
	อธิบายนิสสัย ๔	๔๒๓
	ข้อที่ ๑ เทียบบิดนขาต	๔๒๔

	ข้อที่ ๒ นุ่งห่มผ้าบังสุกุล	๔๒๕
	ข้อที่ ๓ อยู่โคนไม้	๔๒๖
	ข้อที่ ๔ ฉันทาคองด้วยน้ำมูตรเน่า	๔๒๖
	สรุปนิสสัย ๔	๔๒๗
	ปารีสุทธิศีล	๔๒๘
ครั้งที่ ๓	ปารีสุทธิศีล ๔	๔๓๐
	พิจารณาขณะที่รับปัจจัยทั้ง ๔	๔๓๐
	พิจารณาขณะที่บริโภคปัจจัยทั้ง ๔	๔๓๑
	แสวงหาปัจจัยทั้ง ๔ โดยสมควร	๔๓๑
	การบริโภค ๔ ประการ	๔๓๓
ครั้งที่ ๔	ลักษณะพระพุทธศาสนา	๔๓๖
	๑. สัจจะ - ความจริง	๔๓๖
	๒. ความดี	๔๓๘
	๓. ความงาม	๔๓๙
ครั้งที่ ๕	ลักษณะพระพุทธศาสนา (ต่อ)	๔๔๒
	ไม่ทรงพยากรณ์ปัญหาโลกแตก	๔๔๓
	ทรงพยากรณ์เรื่องทุกข์และการแก้ทุกข์	๔๔๔
	ทรงแสดงปัจจุบันธรรม	๔๔๖
ครั้งที่ ๖	ลักษณะพระพุทธศาสนา - อริยสัจ	๔๔๘
	ปัญหาของสัตว์โลก	๔๔๙
	ตัณหา - ลุกครเสียบแทงใจ	๔๔๙
	นิพพาน - ความสิ้นตัณหา	๔๕๐
	ทรงสอนให้ใช้ปัญญาถอนลูกครหรือตัณหา	๔๕๑

ครั้งที่ ๗	ลักษณะพุทธศาสนา - อริยสัจจ์ (ต่อ)	๔๕๓
	ญาณในอริยสัจจ์ ๔	๔๕๓
	สังขญาณ	๔๕๓
	กัจจญาณ	๔๕๔
	กตญาณ	๔๕๕
	อธิบายอริยสัจจ์	๔๕๕
	กิจในอริยสัจจ์ ๔	๔๕๗
ครั้งที่ ๘	ลักษณะพระพุทธศาสนา - พระรัตนตรัย	๔๖๑
	พระพุทธคุณ	๔๖๑
	พระธรรมคุณ	๔๖๓
	พระสังฆคุณ	๔๖๖
ครั้งที่ ๙	ลักษณะพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับกายและจิต	๔๖๗
	จิตเป็นธาตุรู้	๔๖๗
	จิตไม่มีสรีระสังขาร	๔๖๘
	จิตเป็นวิญญานธาตุ	๔๗๑
ครั้งที่ ๑๐	ลักษณะพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับกายและจิต (ต่อ)	๔๗๒
	อธิบายลักษณะ ๓ ประการของจิต	๔๗๒
	จิตตัวเดิมและจิตที่เป็นตัวอาการ	๔๗๓
	ความอุปบัติและจติของจิต	๔๗๔
	สัตว์โลกหรือสัตตภาวะ	๔๗๖
ครั้งที่ ๑๑	ลักษณะพระพุทธศาสนา - สังสารวัฏ	๔๗๘
	วิญญานธาตุ - จิตที่เป็นตัวเดิม	๔๗๘
	จิต - อัตตภาวะหรือสัตตภาวะ	๔๗๙
	อารมณ์คืออาการที่ปรากฏของจิต	๔๘๐

	อารมณ์เป็นอาหารอย่างหนึ่งของจิต	๔๘๑
	ธรรมะเป็นอาหารของจิตโดยตรง	๔๘๒
	พระพุทธศาสนาไม่แสดงว่าตายเกิดหรือตายสูญ	๔๘๓
ครั้งที่ ๑๒	ลักษณะพระพุทธศาสนา	๔๘๔
	สังสารวัฏ (ต่อ)	๔๘๔
	กิเลส กรรม วิบาก	๔๘๔
	ดับตัณหา ดับทุกข์	๔๘๘
	เมื่อพุทธภาวะปรากฏ สัตตภาวะก็ดับ	๔๘๘
ครั้งที่ ๑๓	ลักษณะพระพุทธศาสนา	๔๘๐
	สังสารวัฏ (ต่อ)	๔๘๐
	สุคติและทุคติ	๔๘๐
	สรุปผลของกรรม	๔๘๒
	ทรงตรัสรู้เหตุและผลในอริยสัจจ์	๔๘๔
ครั้งที่ ๑๔	ลักษณะพระพุทธศาสนา - สังสารวัฏ (ต่อ)	๔๘๗
	อธิบายสังสารวัฏเพิ่มเติม	๔๘๘
	วิชา วิมุตติ	๔๘๙
	ทรงสอนให้ฝึกจิตอบรมจิตที่เป็นตัวเดิม	๕๐๐
	อนุสสติญาณเกิดจากสมาธิ	๕๐๑
ครั้งที่ ๑๕	ลักษณะพระพุทธศาสนา	๕๐๔
	สังฆธรรมและอสังฆธรรม	๕๐๔
	สังฆธรรม ธรรมที่มีปัจจัยปรุง	๕๐๕
	สังฆตลักษณะ	๕๐๗
	ไตรลักษณ์หรือสามัญลักษณ์	๕๐๗
	โอกาสโลกและสังขารโลก	๕๐๘
	ทรงสอนให้พิจารณาแยกธาตุ	๕๐๙

ครั้งที่ ๑๖	ลักษณะพระพุทธรศาสนา	๕๑๑
	สังขตธรรมและอสังขตธรรม (ต่อ)	๕๑๑
	ความหมายของธาตุในธาตุกรรมฐาน	๕๑๑
	ปฐวีธาตุ ธาตุดิน	๕๑๒
	อาโปธาตุ ธาตุน้ำ	๕๑๒
	เตโชธาตุ ธาตุไฟ	๕๑๒
	วาโยธาตุ ธาตุลม	๕๑๒
	อากาศธาตุ ธาตุอากาศหรือช่องว่าง	๕๑๓
	พิจารณาให้เห็นสักแต่ว่าเป็นธาตุ	๕๑๓
	ทรงแสดงว่าอากาศไม่มีที่สูด วิญญาณไม่มีที่สูด	๕๑๔
	อธิบายธาตุ และสังขาร	๕๑๕
ครั้งที่ ๑๗	ลักษณะพระพุทธรศาสนา	๕๑๗
	สังขตธรรมและอสังขตธรรม (ต่อ)	๕๑๗
	รูปร่างและนามกาย	๕๑๗
	เวทนา	๕๑๘
	สัญญา	๕๑๙
	สังขาร	๕๑๙
	วิญญาณ	๕๑๙
	อธิบายทบทวนสังขารและวิญญาณในความหมายต่างกัน	๕๒๐
	กายมีความหมายอย่างเดียวกับขันธ	๕๒๑
	อุปาทานขันธ ขันธเป็นที่ยึดถือ	๕๒๑
ครั้งที่ ๑๘	ลักษณะพระพุทธรศาสนา	๕๒๔
	สังขตธรรมและอสังขตธรรม (ต่อ)	๕๒๔
	สังขตธรรมฝ่ายวัตถุ	๕๒๔

	สังขารฝ่ายวัดถุมีเกิดมีดับ	๕๒๕
	เมื่อรูปกายดับ วิญญาณธาตุเคลื่อนไปตามกรรม	๕๒๖
	วิญญาณธาตุอุปบัติหรือจติเพราะกิเลส	๕๒๘
ครั้งที่ ๑๙	ลักษณะพระพุทธานุสสา	๕๓๐
	การรับรู้อารมณ์ของจิต	๕๓๐
	อธิบายความหมายของสภาพกับภาวะ	๕๓๐
	กระบวนการของกาย	๕๓๑
	กระบวนการของจิต	๕๓๒
	รูปนามหรือนามรูป	๕๓๔
	จิตน้อมออกรับรู้อารมณ์ทางทวารทั้ง ๖	๕๓๕
ครั้งที่ ๒๐	ลักษณะพระพุทธานุสสา	๕๓๘
	การรับรู้อารมณ์ของจิต (ต่อ)	๕๓๘
	อินทรีย์ หรืออายตนะภายใน หรือทวาร ๖	๕๓๘
	จิตรู้ได้เพราะต่อกับอายตนะภายในภายนอก	๕๔๐
	จิตรับรู้อารมณ์ด้วยความรู้หรือน้อมไปรู้	๕๔๓
ครั้งที่ ๒๑	ลักษณะพระพุทธานุสสา	๕๔๖
	กระบวนการของจิต (ต่อ)	๕๔๖
	ธรรมชาติแท้ของจิตประภัสสรคือมุคตมถ	๕๔๗
	จิตเศร้าหมองเพราะอุปกิเลส	๕๔๘
	อารมณ์และกิเลสตกตะกอนพอกพูนในจิต	๕๕๐
ครั้งที่ ๒๒	ลักษณะพระพุทธานุสสา	๕๕๒
	กระบวนการของจิต (ต่อ)	๕๕๒
	อาสวะอนุสัย - กิเลสอย่างละเอียด	๕๕๒
	นิวรณ์ - กิเลสอย่างกลาง	๕๕๔

	อภุคคมูล - กิเลสอย่างหยาบ	๕๕๕
	กิเลสกองราคะ	๕๕๖
	กิเลสกองโทสะ	๕๕๗
	กิเลสกองโมหะ	๕๕๗
	อริยสังข์ ๒ สาย	๕๕๗
ครั้งที่ ๒๓	ลักษณะพระพุทธานุสสา	๕๕๘
	กิเลส	๕๕๘
	กิเลสเป็นเรื่องของโลก	๕๖๐
	ปัญญาในสังข์จะทำให้เกิดหิริและโอตตัมปะ	๕๖๑
	รู้จักทานรู้จักศีล	๕๖๒
	มีเมตตาแผ่ออกไปโดยไม่มีประมาณ	๕๖๓
	บารมี ๑๐ หรือมรรค ๘ - เครื่องทำลายตะกอนในจิต	๕๖๓
ครั้งที่ ๒๔	ลักษณะพระพุทธานุสสา	๕๖๕
	กิเลส (ต่อ)	๕๖๕
	จิตบริสุทธิ์สิ้นเชิงเพราะสิ้นอาสวะ	๕๖๖
	จิตสังข์ทั้งบารมีและอาสวะอนุสัย	๕๖๖
	ทุกสังข์ขารมีวัฏฏะคือความวน	๕๖๗
	พิจารณาวัฏฏะในวงนอกหรือส่วนหยาบ	๕๖๘
	พิจารณาวัฏฏะในวงในหรือส่วนละเอียด	๕๗๐
ครั้งที่ ๒๕	ลักษณะพระพุทธานุสสา	๕๗๒
	วัฏฏะของกิเลส	๕๗๒
	รู้จักทุกข์ และเหตุเกิดทุกข์	๕๗๒
	นิพพาน - ความดับวัฏฏะ	๕๗๔
	มรรคมีองค์ ๘ เป็นยอดของสังฆตธรรม	๕๗๖

ครั้งที่ ๒๖	ลักษณะพระพุทธานุสสา	๕๗๘
	จิตตภาวนา	๕๗๘
	ความหมายของจิตตภาวนา	๕๗๘
	ศีลเป็นภาคพื้นของสมาธิและปัญญา	๕๗๙
	ศีลมุ่งความมงดเว้นจากอกุศลเจตนา	๕๘๐
	มีความสำรวมใจคู่กับศีล	๕๘๒
	มีหิริและโอตตปปะ	๕๘๒
	มีอินทริยสังวร	๕๘๓
ครั้งที่ ๒๗	ลักษณะพระพุทธานุสสา	๕๘๕
	จิตตภาวนา (ต่อ)	๕๘๕
	สมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน	๕๘๕
	อริยสาวกย่อมมีจิตตภาวนา	๕๘๗
	สุภาทิเสสนิพพานและอนุภาทิเสสนิพพาน	๕๘๘
	ประโยชน์สุขที่บริสุทธิ์เกิดจากจิตที่บริสุทธิ์	๕๙๐
ครั้งที่ ๒๘	ลักษณะพระพุทธานุสสา	๕๙๒
	วิสุทธิ ๗ ข้อศีลวิสุทธิ	๕๙๒
	แนวปฏิบัติในการทำจิตตภาวนา	๕๙๒
	ศีลและวินัย	๕๙๓
	อริยกัณฑ์ศีล	๕๙๕
	ปฏิบัติในศีลเพื่อชำระกิเลส	๕๙๖
	ปฏิบัติในศีลเพื่อสมาธิหรือความสงบใจ	๕๙๗
	สรุปลวิสุทธิ	๕๙๗
ครั้งที่ ๒๙	ลักษณะพระพุทธานุสสา	๕๙๙
	ธรรมบรรยายพิเศษ เรื่องชาติ - ความเกิด	๕๙๙

	ชาติคือความเกิดเป็นทุกข์	๕๙๙
	นิพพาน - ภาวะที่พ้นสมมติบัญญัติ	๖๐๐
	สรุปเรื่องความเกิดในพุทธศาสนา	๖๐๓
ครั้งที่ ๓๐	ลักษณะพระพุทธศาสนา	๖๐๕
	วิสุทธิ ๗ ข้อจิตตวิสุทธิ	๖๐๕
	อารมณ์ ๖	๖๐๕
	นิวรรณ์ ๕	๖๐๖
	กรรมฐานสำหรับแก้จริต ๖	๖๐๘
	จริต ๔ และสติปัญญา ๔	๖๐๙
ครั้งที่ ๓๑	ลักษณะพระพุทธศาสนา	๖๑๑
	จิตตวิสุทธิ (ต่อ)	๖๑๑
	กรรมฐาน ๘๔,๐๐๐	๖๑๑
	การแสดงธรรมของพระพุทธเจ้า	๖๑๓
	สรุปหลักปฏิบัติกรรมฐาน ๕ ประการ	๖๑๕
ครั้งที่ ๓๒	ลักษณะพระพุทธศาสนา	๖๑๘
	ทิวฐีวิสุทธิ	๖๑๘
	การชำระทิวฐิเป็นวิปัสสนากรรมฐาน	๖๑๘
	รู้ขั้น ๕ หรือนามรูป	๖๑๙
	รู้อายตนะ ๑๒	๖๒๐
	รู้ธาตุ ๑๘	๖๒๐
	รู้สภาพหรือสภาวะธรรม	๖๒๑
	รู้สามัญลักษณะ	๖๒๒
	สรุปการชำระทิวฐิ	๖๒๓

ครั้งที่ ๓๓	ลักษณะพระพุทธรศาสนา	๖๒๕
	กังขาวิตรณวิสุทธิ	๖๒๕
	ชำระความสงสัยที่เกิดขึ้น	๖๒๕
	ละความสงสัยเกี่ยวกับตัวเราของเรา	๖๒๖
	พิจารณาจับเหตุปัจจัยของขันธ ๕ หรือนามรูป	๖๒๗
	รู้จักสามัญปัจจัยและวิสามัญปัจจัย	๖๒๙
ครั้งที่ ๓๔	ลักษณะพระพุทธรศาสนา	๖๓๓
	มัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิ	๖๓๓
	กำหนดพิจารณานามรูป	๖๓๓
	วิปัสสนาญาณหรือวิปัสสนาปัญญา	๖๓๕
	วิปัสสนูปกิเลส	๖๓๖
ครั้งที่ ๓๕	ลักษณะพระพุทธรศาสนา	๖๓๙
	ปฏิบัติทาญาณทัสสนวิสุทธิ	๖๓๙
	ปัญญาที่รู้แจ้งเห็นจริง	๖๓๙
	พิจารณาสรุปลงในสังขารโดยไตรลักษณ์	๖๔๑
	วิปัสสนาญาณ ๙	๖๔๓
ครั้งที่ ๓๖	ลักษณะพระพุทธรศาสนา	๖๔๗
	ญาณทัสสนวิสุทธิ	๖๔๗
	วิสุทธินั้นกำจัดกิเลสได้หรือพ้นโลก	๖๔๗
	อริยบุคคล	๖๔๘
	โลกุตตรธรรม	๖๔๙
	วิปัสสนาญาณ ๑๖ ชั้น	๖๕๑
	โลกุตตรธรรมเป็นธรรมะที่บรรลุถึงได้	๖๕๓